

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Бабко Тетяна,

*кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри менеджменту
освіти та психології Запорізького обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти*

Розбудова Нової української школи передбачає помітні зміни усієї сукупності взаємовідносин між учасниками освітнього процесу, що суттєво впливає на створення нових умов навчання. Оцінювання освітніх досягнень учнів – є невід’ємною складовою освітнього процесу. Тому концепція модернізації вітчизняної освіти є неможливою без перегляду та реалізації принципово нових підходів до оцінювання поступу освітньої діяльності учнів. Зміна підходів до оцінювальної діяльності з позицій педагогіки партнерства передбачає відмову від авторитарності, уникнення негативних моментів у навчанні, зміна акцентів на самооцінювальну діяльність учнів, під час якої учень буде не просто діяльним учасником, а візьме на себе частину відповідальності за своє навчання. Отже, навчальна діяльність, зокрема контрольна-оцінювальна, є полісуб’єктною, оскільки до неї долучаються і вчителі, і здобувачі освіти.

На сьогодні зміни підходів до оцінювальної діяльності активно відпрацьовано в початковій школі: вироблено чіткі державні вимоги та затверджено докладні методичні рекомендації щодо здійснення оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти [5]. Досвід застосування формувального оцінювання у початковій школі свідчить про суттєвий позитивний вплив такого виду оцінювання на підвищення якості засвоєння дітьми різних, навіть найскладніших для сприйняття, навчальних тем.

Саме системне запровадження формувального оцінювання сприяє забезпеченню наступності між підходами до оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової і базової середньої освіти.

Тому методична робота, спрямована на усвідомлення вчителями базової освіти механізмів запровадження формувального оцінювання під час викладання будь-якого навчального предмета чи інтегрованого курсу з різних освітніх галузей, є досить актуальною для якісної реалізації Державного стандарту базової середньої освіти та організації освітнього процесу на методологічних засадах Концепції Нова українська школа.

Формувальне оцінювання – це новий спосіб педагогічної взаємодії та ефективний засіб реорганізації структури навчання, спрямованої на дослідження метакогнітивних процесів, які відбуваються у свідомості здобувачів освіти. Запровадження формувального оцінювання сприяє підвищенню навчальної мотивації, індивідуалізації, самостійності та відповідальності учнів під час освітнього процесу.

У сучасній науковій літературі активно вивчається сутність та методичне значення формувального оцінювання. Так, на думку Кабан Л.В., воно «дає можливість учням усвідомлювати й відстежувати особистий прогрес у навчанні та планувати подальші кроки самостійно чи за допомогою вчителя. Для педагога формувальне оцінювання означає бути поруч з учнем і сприяти його успішному розвитку. Учителі використовують інформацію з оцінювання для корегування подальшої навчальної роботи та забезпечення якісного виконання учнями завдань. Коли наставники регулярно залучають учнів до збирання та перевірки інформації про своє навчання, допомагають їм ставати відповідальнішими та більш самостійними» [3].

Поточне формувальне оцінювання здійснюється з метою допомоги учням усвідомити способи досягнення кращих результатів навчання; підтримки навчального поступу усіх без винятку учнів; діагностики їхніх досягнень на кожному з етапів навчання; вчасного виявлення проблем в оволодінні навчальною інформацією і запобігати їх напашуванню.

Однак запровадження формувального оцінювання вимагає оновлення алгоритму педагогічної діяльності вчителя щодо організації формувального оцінювання під час вивчення певної теми [7], а також обумовлює необхідність додаткової підготовки вчителів для усвідомлення педагогічних можливостей розробки та використання необхідних методичних прийомів та інструментів для впровадження об'єктивного й справедливого оцінювання результатів навчальних досягнень учнів.

З метою цілеспрямованої підготовки освітян до здійснення формувального оцінювання, у межах діяльності кафедри менеджменту освіти та психології КЗ «Запорізький ОШПО» ЗОР, автором цієї статті було розроблено і протягом другого півріччя 2021 року апробовано тренінгову програму «Розробка інструментів формувального оцінювання: психолого-педагогічний аспект». Її учасниками стали близько 300 учителів Запорізької області.

Досвід проведення зазначеного тренінгу дав можливість виділити першочергові педагогічні завдання для оновлення технології оцінювальної діяльності в умовах упровадження Державного стандарту в адаптаційному циклі базової середньої освіти. Зупинимось більш докладно на їх висвітленні.

Поточне оцінювання навчальних досягнень учнів НУШ: бальне та формувальне

Важливим аспектом підготовчої роботи вчителів до оновлення власної системи оцінювальної діяльності має стати усвідомлення відмінностей реалізації поточного бального та формувального оцінювання і вирішення питання їх взаємодоповнювального впливу.

Чим же відрізняється узвичаєна традиційна система бального оцінювання від формувального? Відповідь на це питання передбачає чітке усвідомлення базових, сутнісних характеристик оновлення оцінювальної діяльності в НУШ, серед яких хочемо виділити такі:

1. Вимоги до оцінювання результатів визначаються з урахуванням КОМПЕТЕНТНОГО підходу до навчання. Оцінювання сформованості загальних і предметних компетентностей має здійснюватись за допомогою

інших показників та шкал вимірювання [4]), змінених форматів Свідоцтва досягнень (докладніша інформація – в текстах державних нормативних документів, визначених у посиланнях) [6].

2. Формувальне оцінювання має бути максимально ІНДИВІДУАЛІЗОВАНИМ, що здійснюється шляхом використання різноманітних прийомів самооцінювання. Навіть у оцінюванні результативності групової роботи, учень має концентруватися на аналізі свого внеску у отриманні спільних командних освітніх здобутків.

3. Оцінювання має ґрунтуватися на ПОЗИТИВНОМУ підході: врахування рівня ДОСЯГНЕНЬ учня, а не констатація кількості помилок та рівня невідповідності; використання конструктивних порад, рекомендацій, а не зауважень та дорікань. Це обов'язково треба враховувати під час вербального оцінювання та надання зворотного зв'язку учням після аналізу результатів їхньої самооцінювальної діяльності.

4. Формувальне оцінювання є основою для швидкої корегувальної роботи над вирішенням навчальних проблем та труднощів заради вчасного запобігання їхньому нашаруванню. І в цьому має бути зацікавленим, в першу чергу, сам учень. Тому й передбачається високий ступінь самостійності школярів, що зумовлює пріоритетність прийомів САМООЦІНЮВАННЯ.

5. В основі формувального оцінювання – високий рівень ДОВІРИ учня до вчителя, впевненості, що цей вид діяльності є механізмом збору інформації про розвиток дитини, а не «вироком» чи «вердиктом про незнання». Саме з цим пов'язані державні рекомендації щодо можливості прийняття колективного рішення педагогічної ради про те, що впродовж адаптаційного періоду може не здійснюватися поточне та тематичне оцінювання [6].

Аналізуючи психолого-педагогічні ознаки поточного формувального оцінювання результатів і процесу освітньої діяльності здобувачів базової освіти, вчителі нашої області, які були учасниками тренінгу та взяли участь у тематичному опитуванні [1], відзначають те, що цей напрям оцінювальної діяльності має такі переваги:

- дозволяє оцінити індивідуальні досягнення кожного учня і не передбачає порівняння результатів різних учнів та формулювання адміністративних висновків за результатами навчання (70% опитаних);

- сприяє відстежуванню індивідуального прогресу учнів у навчанні (67% опитаних),

- створює умови для залучення учня до процесу учіння та самооцінювальної діяльності (59% опитаних);

- надає можливість учителю більш об'єктивно визначити освітній результат для кожного учня (57% опитаних) та більш ефективно організувати подальшу корекційну роботу (46% опитаних);

- сприяє усвідомленню учнями причин труднощів і помилок у навчанні, допомагає виявляти проблеми засвоєння учнями навчального матеріалу, щоб з максимальною ефективністю компенсувати недоліки (39% опитаних);

- підвищує рівень довіри учнів та батьків до вчителя (17% опитаних).

Тож результатом усвідомлення вчителем аспектів оновлення власної системи оцінювальної діяльності має стати визначення нових педагогічних завдань, які мають враховувати таке:

1) паралельне запровадження формувального та поточного бального оцінювання;

2) активне залучення учнів до розроблення критеріїв оцінювання навчальних досягнень з теми уроку чи тематичного розділу, щоб потім могли бачити, наскільки вони їх досягли;

3) запровадження різних форм, методів, прийомів та засобів для самооцінювання й взаємооцінювання учнів;

4) використання прийомів відзначення досягнень та індивідуального поступу учнів; забезпечення позитивного підходу до оцінювання тощо.

Логічний ланцюжок оцінювальної діяльності:

зрозумілі цілі – чіткі очікувані результати – влучні критерії для самооцінювання

Наступним аспектом підготовчої роботи вчителів до реалізації поточного формувального оцінювання є їх готовність до оптимального використання прописаних у Державному стандарті базової середньої освіти й модельних програмах переліку загальних і конкретних очікуваних результатів та усвідомлення практичної значимості їх переформулювання у зрозумілі для учнів навчальні цілі, які потім легко перетворюватимуться у критерії для самооцінювання учнями.

У теоретичних педагогічних дослідженнях підкреслюється, що у процесі навчання об'єктом оцінювання є діяльність учня для досягнення цілей навчання. Отже, розроблення чіткої та зрозумілої для здобувачів освіти навчальної цілі є основою для всіх видів оцінювання. Оцінювання може виміряти, на якому рівні досягнута визначена ціль. Однак це можливо за умови, що ціль є вимірною. На жаль, розглядаючи ці аспекти на практиці, дослідники констатують, що «досить часто освітні цілі формулюються надто широко, абстрактно, їх неможливо виміряти. Виходом із ситуації є правило формулювання цілей за принципом SMART (аббревіатура англійських слів, що вказують на характеристики навчальної цілі – конкретна (Specific), вимірна (Measurable), досяжна (Achievable), відповідна (Relevant), визначена в часі (Timed/Timed-bound)). До прикладу, формулювання цілі уроку за традиційним підходом є таким: «покращити знання з математики»; SMART-ціль визначається по-іншому: «навчитися розв'язувати задачі двома способами протягом двох тижнів» [3].

Формулюванню чітких і конкретних навчальних цілей сприяє також і технологія Б. Блума, у якій визначається шість категорій навчальних цілей: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання.

Описані вище підходи до формулювання цілей, дозволяють легко перетворити їх у критерії для подальшого самооцінювання.

Правильне визначення освітніх цілей на певний урок чи тематичний розділ сприятиме більш чіткому формулюванню й усвідомленню учнями тих освітніх результатів, на які потрібно орієнтуватися, а потім і самостійно оцінювати. Отже, формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей, які ми

визначаємо на основі зазначених у тексті Державного стандарту базової середньої освіти (ДСБСО) конкретних результатів навчання та орієнтирів для оцінювання є дуже важливим аспектом для підвищення якості реалізації формувального оцінювання.

Можна визначити логічний ланцюжок професійного мислення педагога: аналіз конкретних результатів навчання за ДСБСО у певній освітній сфері – аналіз очікуваних результатів з певної теми чи розділу (модельна програма) – формулювання зрозумілих цілей освітньої діяльності – підбір інструментів формувального оцінювання для конкретного уроку – аналіз отриманих результатів самооцінювання учнів для надання рекомендацій щодо корекції наступної навчальної діяльності здобувача освіти.

Практику використання зазначених вище підходів для визначення мети та її перетворення в критерії оцінювання з визначенням орієнтовної шкали оцінювання рівня сформованості загальних чи предметних компетентностей можемо проілюструвати у текстах вже опублікованих раніше наукових працях [2] та на прикладі вивчення предмета «Трудове навчання» (табл.1).

Таблиця 1

Приклад формулювання критеріїв для самооцінювання на основі адаптації очікуваних результатів у критерії для оцінювання вивчення предмета «Трудове навчання» (автор Ковальов Олександр Анатолійович, вчитель трудового навчання Омельницької філії Преображенської гімназії «Основа» Преображенської сільської ради Запорізької області)

<i>Сформульовані критерії</i>	<i>Шкала для оцінювання</i>
<p>Я знаю</p> <ul style="list-style-type: none"> • що таке деревина; • які дерева ростуть у моїй місцевості • Чим відрізняється фанера від ДВП 	<p>«Так, легко» «ні, не зовсім виходить» «не впевнений/-а, маю сумніви; треба ще потренуватися» «потребую допомоги»</p>
<p>Я вмію</p> <p>Відрізнити деревину різних порід Розпізнати дефекти деревини</p>	
<p>Я відчуваю</p> <p>Необхідність бережного відношення до лісів Потребу економного використання деревини</p>	
<p>Я зрозумів скільки часу потрібно, щоб отримати деревину</p>	

Процес залучення учнів до формулювання цілей навчання та розробки критеріїв оцінювання вибудовується поступово. На початковому етапі вчитель розробляє, доводить до відома й обговорює зі школярами мету уроку. Регулярні обговорення в майбутньому мають перерости у традиційну спільну роботу вчителя з учнями. Однак учителям базової освіти варто пам'ятати, що учні вже мають позитивний досвід участі у процесі формувального оцінювання у початковій школі. Тому треба активно залучати п'ятикласників до цього процесу.

І якщо навчальні цілі та критерії для самооцінювання сформульовано чітко

та зрозуміло, то на основі них можна легко розробити або підібрати різні інструменти формувального оцінювання, які можна використати на різних етапах компетентнісного уроку.

Особливості розробки та використання інструментів формувального оцінювання

У державних методичних рекомендаціях, науковій педагогічній літературі, освітніх Інтернет-виданнях представлено багато різноманітних інструментів формувального оцінювання [4, с.24-25].

На тренінгу ми умовно класифікували їх на три групи:

1) *сигнально-графічні інструменти*, сутність яких полягає в тому, що за допомогою певних сигналів (смайлів, сигнальних малюнків, жестів, рухів, переміщень тощо) учитель отримує швидкий зворотній зв'язок від учнів;

2) *знаково-схематичні інструменти* (листи-оцінювання, «карти успіху», діагностичні картки тощо), працюючи з якими, учні роблять позначки або ставлять собі бальні оцінки відповідно до визначених критеріїв та індикаторів;

3) *змішані (вербальні) інструменти* – це розгорнуті чек-листи, контрольні списки, інтелект-карти, зворотні анкети, рефлексивні узагальнювальні вправи, які передбачають вже словесну (стислу, лаконічну, тезову) або комбіновану (позначки із власними коментарями) відповідь учнів.

Кожен з названих різновидів має свої методичні здобутки й певні труднощі у використанні.

Наприклад: *сигнально-графічні інструменти* досить легкі у використанні, надають миттєвий зворотній зв'язок; можуть використовуватись під час будь-якого етапу уроку, сприяють психологічному розвантаженню і переключенню уваги учнів; однак не зовсім об'єктивно відображають інформацію щодо істинності та правдивості відповідей учнів – мають вікові обмеження у використанні (не зовсім підходять для учнів 13-15 років).

Знаково-схематичні інструменти є оптимальними для нетривалого та індивідуалізованого самооцінювання; сприяють систематизації та логічному усвідомленню видів освітньої діяльності, які застосовувались учителем; надають більш якісний зворотній зв'язок; легко трансформуються у поточне бальне оцінювання; можуть слугувати для подальшого диференційованого підходу до освітньої діяльності; надають можливість для усвідомлення проблем та прогалин у сприйнятті учнями освітнього матеріалу; займають відносно небагато часу на уроці, однак потребують додаткових педагогічних зусиль та ресурсів учителя для підготовки й аналізу отриманих результатів.

Змішані (вербальні) інструменти надають якісний зворотній змістовий та тематичний зв'язок; сприяють вчасному виявленню помилок та освітніх «прогалин»; однак забирають більше часу на уроці; потребують підготовки учня до лаконічного висловлення власної думки та узагальнення навчального матеріалу.

Тому вважаємо, що в адаптаційному циклі базової середньої освіти найбільш оптимальними для використання є сигнально-графічні та знаково-схематичні інструменти.

В умовах академічної автономії кожен учитель, виходячи з власних дидактичних цілей, може підбирати для себе власну «методичну колекцію» найбільш прийнятних інструментів формувального оцінювання, які використовуватиме під час викладання свого фахового предмета.

Варто тільки наголосити на певних методичних орієнтирах, які радимо тримати на увазі під час вибору чи розробки інструментів для формувального оцінювання:

- **ДОЦІЛЬНІСТЬ:** тематична, дидактична, хронологічна;
- підтримка рівня **ДОВІРИ** учня (та його батьків) до вчителя;
- легкість та гнучкість використання результатів оцінювання для подальшої корегувальної освітньої роботи з учнями;
- системний, раціональний та взаємозумовлений підхід до використання обраних інструментів у межах колективу вчителів, що працюють в одному класі.

Провідним результатом застосування різноманітних інструментів формувального оцінювання учнів має стати усвідомлення ними відповідей на три важливі запитання:

1. Яка моя мета у вивченні предмета або курсу на цьому етапі навчання – які саме знання й уміння я маю опанувати і для чого, як саме вони будуть оцінюватися в підсумку?

2. Де я зараз на шляху досягнення цієї мети – що саме мені вдається добре, а над чим потрібно попрацювати?

3. Яке в мене наступне завдання на цьому шляху?

Особливості вербального оцінювання учнів

Досить важливим етапом запровадження формувального оцінювання є усвідомлення вчителями особливостей вербального оцінювання учнів та вдосконалення їхніх умінь формулювати педагогічні рекомендації для різних категорій учнів, зокрема й тих, які мали труднощі під час вивчення обраної навчальної теми або потребують значної уваги та допомоги під час досягнення визначених очікуваних результатів.

Розглядаючи поняття «вербальна оцінка», варто усвідомлювати, що це коротка характеристика результатів навчальної діяльності школярів. Ця форма оцінного судження дозволяє розкрити учню динаміку результатів його навчальної діяльності, проаналізувати власні можливості й старанність.

Особливістю вербальної оцінки є її змістовність, аналіз роботи чи процесу навчання учня, чітка фіксація, насамперед, успішних результатів і розкриття причин навчальних труднощів. Важливим психологічним аспектом є те, що дослідження причин невдач не повинно зорієнтовуватися на констатації певних особистісних характеристик учня типу «лінивий, неухважний, некмітливий тощо».

Проілюструємо практику втілення цього напряму формувального оцінювання прикладами формул конструктивної вербальної підтримки різних категорій учнів, на які можуть орієнтуватися вчителі (табл. 2).

Зразки вербальних характеристик результатів навчання під час формувального оцінювання

<i>Мовні формули підтримки учнів, які демонструють прогрес у навчанні та мають значні успіхи</i>	<i>Мовні формули підтримки учнів, які мають певні труднощі під час виконання завдань та припускаються певних помилок</i>
<ul style="list-style-type: none"> • «Ти робиш значні успіхи!» • «Ти рухаєшся в правильному напрямі!» • «З кожним разом твоя робота є якіснішою! Пишаюся твоїми успіхами» • «Вітаю! Тепер я впевнена, що ти розібрався...» • «Вітаю! Тобі підкорилися складні завдання!» • «Я в захваті, як ти швидко вчишся?!» • «Бачу, що ми не дарма працювали! Результат вражаючий!» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Бачу, як ти стараєшся! Впевнена, що наступного разу робота буде кращою!» • «Потренуйся ще виконувати такі завдання!» • «Є над чим ще попрацювати! Я тобі допоможу!» • «Спробуй самостійно знайти помилку! Це допоможе тобі далі усвідомити, чому вони у тебе з'являються» • «Розумію, як тобі складно! Але треба ще повправлятися з подібним видом завдань...»

Надання конструктивних та позитивно спрямованих рекомендацій для учнів та їхніх батьків

Досить важливим методичним завданням в оновленні оцінювальної діяльності в адаптаційному циклі базової середньої освіти є оволодіння вчителями особливостями надання конструктивних та позитивно спрямованих рекомендацій для учнів та їхніх батьків, які розробляються внаслідок педагогічного аналізу результатів самооцінювальної і рефлексивної діяльності здобувачів освіти під час формувального оцінювання.

Досвід відпрацювання цих педагогічних умінь демонструє, що досить часто ці рекомендації мають характер індивідуалізованого додаткового завдання, оформленого досить часто у «сухому» інструктивному форматі («заповни анкету», «створи пам'ятку»; «звернися до електронного тлумачного словника»; «випиши незнайомі слова» тощо).

Однак пам'ятаючи, що однією з суттєвих ознак оновлення оцінювальної діяльності є те, що вона має ґрунтуватися на ПОЗИТИВНОМУ підході, рекомендуємо використовувати правила конструктивного формулювання педагогічних рекомендацій:

1. Рекомендації мають бути узгодженими та співвіднесеними із сформульованими цілями та критеріями для оцінювання; адже власні вчительські поради треба писати на ті очікувані результати, які в учня/учениці є ще недостатньо сформованими.

2. Намагайтеся використовувати мову порад, а не інструкцій.

3. Підкреслюйте перспективу прогресивного поступу дитини, за умови дотримання наданих рекомендацій.

4. Завжди пропонуйте альтернативні варіанти («*випиши або підкресли ключові слова ...*»), щоб учні мали можливість вибору найоптимальнішого для них способу навчальної діяльності.

5. Посилюйте усвідомлення важливості знань у житті; підкреслюйте можливість використання матеріалу, який вивчається у практичній, життєвій діяльності.

6. Намагайтеся об'єднати усі поради в один змістовий фон.

Для ілюстрації практики реалізації конструктивного формулювання педагогічних рекомендацій можемо запропонувати декілька прикладів (табл. 3).

Таблиця 3

Приклади конструктивного формулювання педагогічних рекомендацій під час формувального оцінювання

Математика	<p>Для того, щоб краще зрозуміти компоненти при додаванні, відніманні, множенні, діленні та взаємозв'язки між ними, можеш переглянути фільм «Знаходження невідомого компонента арифметичних дій».</p> <p>Модель розв'язування рівнянь з дужками легко запам'ятається, якщо ти занотуєш правило «саперів» з сюжету.</p> <p>Напиши або запиши відео підказку для друга, у якій будуть представлені різні варіанти розв'язку рівняння [2].</p>
Літера-тура	<p>Для того, щоб швидко знаходити теоретико-літературні поняття, радимо з'ясувати їх сутність: для цього звертайся до тлумачних словників або просто пошукової системи і обов'язково занотуй незнайомі слова (так легше їх запам'ятати!)</p> <p>Розпитай у своїх рідних, які вони знають казки, схожі за сюжетом, де сестра теж рятує брата. Запам'ятай (або занотуй) їхні назви для того, щоб після канікул поділитися з нами своїми знахідками ...»</p>
Іноземна мова	<p>Для того, щоб впевнено вести себе у кафе/ресторані пам'ятай наш діалог офіціанта та відвідувача. Краще буде, якщо періодично ти будеш повторювати репліки або розігрувати подібні діалоги вдома чи з друзями.</p> <p>Уяви, під час яких подорожей (в яку країну) ти можеш скористатися такими реченнями!</p>

Отже, процес запровадження засобів формувального оцінювання під час викладання навчальних предметів чи інтегрованих курсів в адаптаційному циклі базової середньої освіти потребує оновлення педагогічної діяльності освітян, надає їм можливість більш об'єктивно визначити освітній результат для кожного учня, допомагає вчасно виявляти проблеми засвоєння учнями навчального матеріалу, щоб з максимальною ефективністю організувати подальшу корекційну роботу та якісніше компенсувати недоліки.

Процес запровадження формувального оцінювання є досить важливим практикумом для прояву низки професійних компетентностей, визначених професійним стандартом професії «Вчитель закладу загальної середньої освіти» /2020 р./: предметно-методичної (здатність здійснювати оцінювання та

моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу) та оцінювально-аналітичної (здатність здійснювати оцінювання результатів учнів та забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів).

Сподіваємося, що запропоновані методичні рекомендації допоможуть освітянам зрозуміти практичне значення державних вимог до оновлення системи оцінювальної діяльності та спрямують їх на власні творчі пошуки та методичні знахідки у запровадженні формувального оцінювання. Адже «у педагогічній майстерності вчителів серцевину утворює їх здатність точно оцінювати прогрес учнів» (Майкл Барбер).

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Бабко Т.М. Підготовка вчителів базової середньої освіти до формувального оцінювання учнів. Імідж сучасного педагога : електрон. наук. фах. журн. №6. (201) 2021. С. 16-18. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/247186/248096>
2. Бабко Т.М., Фокша С.Є. Підвищення якості математичної освіти засобами формувального оцінювання. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Розвиток сучасної природничо-математичної освіти: реалії, проблеми якості, інновації» (Запоріжжя, 10-11.11.2021). URL: <https://drive.google.com/file/d/1LCE1L7Nj1jCvkwykpgsysfZxCdIFxbUE/view>
3. Кабан Л. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. Електронне наукове фахове видання «Народна освіта». URL: <https://repository.kristti.com.ua/handle/eiraise/992>
4. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Лист МОН України від 06.08.2021 № 4.5/2303-21.
5. Наказ МОН України «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти» від 13.07.2021 № 813.
6. Наказ МОН України «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти» від 01.04.2022 № 289.
7. Фідкевич О., Богданець-Білоskalенко Н. Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посібник. К.: Генеза, 2020. 96с.